

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 14.

Lördagen den 3 Mars.

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne Februari.

§ 2.

Föredrogos de i gårdagens sammanträde bordlagda motioner; och hänvisades Herr *P. A. Hellgréns* motion, N:o 98, till Riksdagens Särskilda Utskott samt Herr *A. J. Lyths* motion, N:o 99, till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 2.

§ 3.

Vid föredragning af Stats-Utskottets Memorial N:o 18, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, blefvo de i detta memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 19; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 13.

§ 5.

Föredrogos och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 16, i anledning af Statskontorets underdåniga berättelse angående undsättningsfonden.

Andra Kammarens Prot. 1883. N:o 14.

§ 6.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Memorial N:o 17, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

§ 7.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.*

Förekom till behandling Lag-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förlagsinteckning och i sammanhang dermed erforderliga författningar.

Ordet begärdes af

Herr Thomasson, som anförde: Jag ber att i afseende å föredragningssättet få framställa följande förslag:

att för den händelse lagförslagen eller något af dem skulle i vissa delar komma att af Kammaren återförvisas, Lag-Utskottet må lemnas öppen rätt att, vid ärendets förnyade behandling, i afseende å de paragrafer, hvilka må hafva blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i återförvisade delar kunna föränledas.

På derom af Herr Talmannen framställd proposition, biföll Kammaren hvad Herr Thomasson sålunda föreslagit.

Derefter skedde föredragning af § 1 i det af Kongl. Maj:t framlagda samt af Utskottet tillstyrkta *förslag till förordning angående förlagsinteckning*; lydande denna § sålunda:

»Gifver man annan förlag till idkande af bergsbruk eller grufvedrift, äfven der denna ej är att till bergsbruk hänföra, eller till drifvande af fabrik, mjöl- eller sågqvarn, boktryckeri, bryggeri, bränvins- eller kruttillverkning, och varder förlaget intecknad i den ordning här nedan stadgas, njute förlagsman sedan för sin fordran den förmånsrätt, som i 17:de kapitlet Handelsbalken sägs.»

Herr Berglöf yttrade: Riksdagen har nu att behandla ett förslag till förordning angående förlagsinteckning, hvilket nästan öfverensstämmer med det förslag derom, som vid sistlidne riksdag förelåg och af denna Kammare förkastades. Den nuvarande lagstiftningen angående förlagsinteckning måste jag beteckna såsom synnerligen bristfällig i flera hänseenden, och jag måste medgifva att det nu föreliggande förslaget innebär väsentliga fördelar framför de nu gällande bestämmelserna. Detta oakadt hade det varit önskligt om förslaget, när det nu åter framlades för Riksdagen, hade blifvit ytterligare ändradt utöfver hvad som skett.

Det är obestridligt att den olägenhet, som ligger i den nuvarande lagens bestämmelse om *forum*, blifvit afhjelpat genom den föreskrift, som intagits i det föreliggande förslagens 2:dra paragraf, der det

heter: »Förlagsinteckning sökes, då rörelsen drifves i stad, der Råd-
stufvurätt finnes, vid denna Rätt och, då rörelsen drifves å landet
eller i stad lydande under landsrätt, vid Rådstufvurätten i den stad,
der Konungens Befallningshafvande i länet har sitt säte.» Genom
denna paragraf har man fått bestämdt angifvet, vid hvilket forum
dessa inteckningsärenden skola behandlas. Jag tror emellertid, i
likhet med hvad jag vid sistlidne riksdag anförde, att det hade
varit bättre om forum för dessa inteckningar blifvit detsamma som
för inteckning i fastighet, eller att ansökan om förlagsinteckning
skulle behandlas af den domstol, inom hvars domvärjo rörelsen be-
drifves. Jag kan icke förstå, hvarföre icke häradsrätten lika väl
som rådstufvurätten skall kunna behandla denna angelägenhet. Det
är förenadt med ganska mycken risk samt besvär och kostnader att
sända inteckningshandlingarne från en ort till en annan; och jag
tror att man skulle kunnat förekomma denna olägenhet genom att
förklara jemväl häradsrätten för forum i dessa ärenden. Samman-
ställer man denna paragraf med § 8, som handlar om förnyelse
af förlagsinteckning, så finner man att förnyelsen kan ske antingen
vid den rätt, som inteckningen beviljat, eller inför annan *rådstuf-
vurätt*, som då har att teckna s. k. præsensatium å intecknings-
handlingen och öfver uppvisandet meddela protokollsutdrag, hvilket
sökanden sedan har att ingifva till den rätt, som beviljat inteck-
ningen; men inför domstol å landet kan förnyelsen icke ega rum,
och detta synes mig vara en stor olägenhet. Ty sedan sökanden
fått inteckningen beviljad och inteckningshandlingen i sin hand, så
ser han ogera att han nödgas, för att få inteckningen förnyad,
skicka handlingen till annan ort under rekommendation eller assu-
rans, utan ser han helst att han antingen sjelf eller genom pålitligt
ombud kan uppvisa den vid närmaste domstol. Detta är ett ytter-
ligare skäl för att domstolen i den ort, der rörelsen drifves, bör
vara forum i frågor rörande förlagsinteckning.

Derigenom att man i förslaget 1:sta paragraf angifvit de in-
rättningar, som äro berättigade att begagna sig af detta rättsinsti-
tut, har man sökt afhjelpa en annan nu befintlig olägenhet. Men
icke heller denna paragraf är för mig fullt tillfredsställande. I det
af sistlidne riksdag behandlade förslaget lydde samma paragraf så-
lunda: »gifver man annan förlag till idkande af bergsbruk, grufve-
drift, sågverk eller fabriker eller annan dermed jemförlig inrättning»
etc. Uttrycket *annan dermed jemförlig inrättning* har nu blifvit
borttaget och ersatt med åtskilliga uppräknade inrättningar, som
berättigas att begagna sig af förlagsinteckning. Jag medger att
på hvilken sida man i detta fall än går, så stöter man på svårig-
heter. Tager man nemligen förra årets förslag, som talar om »*an-
nan dermed jemförlig inrättning*», så är det svårt att tänka sig den
gräns, vid hvilken man skall stanna. Å andra sidan, om man, på
sätt i det nu föreliggande förslaget skett, uppräknar de inrättning-
gar, som skulle berättigas till förlagsinteckning, så kan man lätt

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.*

(Forts.)

Om förslag till taga uppräknandet för snäft. Det finnes nemligen andra storslöjder förordning än de i paragraf 1 uppräknade, som böra komma i åtnjutande af ang. förlagsin- denna förmån. Jag vill jemförelsevis endast nämna varfsrörelsen; teckning m. m. jag vill tro, att den, som drifver varfsrörelse, kan lemna lika stor säkerhet i sina dyrbara materialier som den, hvilken t. ex. drifver boktryckeri eller bryggeri. Får man förlagsinteckning uti ett under byggnad varande fartyg eller uti till varfvet hörande verktyg och maskiner, så bör denna säkerhet kunna anses vara lika god som den, hvilken många af de i paragrafen uppräknade inrättningarna hafva att erbjuda. Jag tror derföre att paragraf 1 bort bland andra storslöjder äfven upptaga varfsrörelse.

Vidare har det nya förslaget afhjelpat bristen i afseende å bestämmelse angående flere meddelade inteckningars förmänsrätt sins emellan vid konkurs, och härom har jag icke annat än att uttrycka mitt gillande. Men i afseende å det skydd, som förslaget afser att lemna förlagsgifvare, finnas stora anledningar till anmärkningar. Jag vill då påpeka, att dessa förlagsinteckningar äro ganska vanskliga och mången gång vilseledande för dem, som icke hafva närmare kännedom om naturen af den säkerhet de lemna. Allmänheten är van vid att betrakta den intecknade förbindelsen såsom en handling, hvilken medför säkerhet i en viss, angifven egendom; men förlagsinteckningsinstitutionen är icke så mycket begagnad, att kännedom vunnits derom, att inteckningen icke är af samma betryggande betydelse som inteckning i fastighet. Om det nu föreliggande förslaget antages och upphöjes till lag, komma nog förlagsinteckningar att mera än förut användas i allmänna rörelsen, och borde derför i lagen hafva funnits ett stadgande, i någon mån tryggande för den som lemnar förslaget. Förlagsinteckningen är nemligen beroende af det personliga förtroendet mellan långgifvaren och låntagaren, i så måtto som långgifvaren har sin förnämsta säkerhet i låntagarens redbara handlingssätt och icke i de föremål af råvaror, maskiner eller andra föremål, som i förlagsinteckningen angifvas. Orsaken härtill ligger deri att, så snart en person öfverlåter eganderätten till en med förlagsinteckning besvärad fabrik till en annan person, verkan af inteckningen med detsamma förfaller. Inteckningen är nemligen personlig och beroende af fabriksegaren, då långgifvaren ej förvärfvat sakrätt i egendomen. Om en gäldenär, som förlagsintecknat egendom för att utgöra förlagsgifvares säkerhet, sedan vill förvärfva sig penningar på ett annat sätt, då han ser sin affärsställning vacklande, så försäljer han eller upplåter egendomen under sken af köp till en annan, och är i och med detta den gamla inteckningen förlorad och förlagsgifvaren lemnad utan säkerhet. Detta upphörande af inteckningsrätten i och med egendomens öfvergående till annan person är det farliga i detta rättsinstitut och kommer med all säkerhet att framkalla många rättgångar och stora förluster för långgifvare, innan de hunnit blifva visa af erfarenheten. Likaså komma nog tvister att uppstå i följd af svårigheter att med säkerhet an-

gifva, hvilken egendom omfattas af förlagsinteckningen eller så att man kan skilja mellan t. ex. maskiner, som sitta fast i väggarna och skola åtfölja fastigheten, och maskiner, som äro af den lösa beskaffenhet att de skola inbegripas under förlagsinteckningen. Jag tror att i den föreslagna bestämmelsen i 11 §: »Öfverlåter någon till annan bruk, grufva, fabrik eller inrättning, för hvars drifvande förlagsinteckning är beviljad, vare förlagsskulden emot förlagstagaren genast till betalning förfallen» förlagsgifvaren har föga skydd emot den förlagstagare, som icke vill bevara honom säkerheten för lemnade lånebeloppet. Det är nog godt och väl att skulden förfaller till betalning, om egendomen öfverlåtes till annan person, men visst är, att den, som har en äfventyrlig affärsställning och har för afsigt att öfverlåta sin egendom till annan person, också har försäkrat sig om att köpeskillingen förut blifvit gulden eller satt i säkerhet, och således ej är tillgänglig för den, som med sitt karterade papper i hand vill göra anspråk på återfående af förlagskapitalet. Förlagsgifvaren måste, om hans rätt skall anses i någon mån tryggad, lemnas tid att åtminstone begära qvarstad på så stor del af köpeskillingen, som motsvarar hans förlagsfordran. Det kan låta tänka sig att i sådant syfte skulle till 11 § läggas en bestämmelse, om ock icke fullkomligt lika med den af förlidet års Lag-Utskott föreslagna 11 §, dock något mera tryggande för förlagsgifvaren än den nu föreslagna. Det kunde bestämmas, att säljaren af egendomen skulle ega skyldighet att underrätta förlagsgifvaren om försäljningen, om han vore känd, genom särskild underrättelse, men om han vore okänd genom kungörelse i tidningarna, äfvensom att köparen icke skulle få liqvidera köpeskillingen inom en viss kortare tid, som skulle vara anslagen till förlagsgifvaren för att göra sina anspråk gällande. Om då förlagsgifvaren icke begagnade sig af sin rätt att framställa anspråk på liqvid, hade han att skylla sig sjelf. Införer man vidare den bestämmelsen, att, vid köpares eller säljares försummelse att ställa sig nämnda föreskrifter till efterrättelse, förlagsgifvaren skall hafva rätt att ur egendomen uttaga sin fordran, så tror jag, att man lemnat förlagsgifvaren tillräcklig säkerhet för att skydda sin rätt vid egendomens öfvergående från en egare till en annan. Det är icke min mening att införa en sakrätt i dessa lösören, ty härigenom skulle kauske uppstå åtskilliga förvecklingar, utan att genom fastställande af en termin, inom hvilken rättsförhållandet emellan säljare, köpare och förlagsgifvare skulle ordnas, söka förvärfva det skydd för förlagsinteckningen, som den bör ega för att blifva för allmänheten gagnande.

Förlidet år gjordes mot det då framlagda förslaget anmärkning derför att lagen icke afsåg alla näringsfång, således äfven jordbruket. Det har nu upplysts, att en särskild lag om förlags säkerhet i jordbruket tillhörande inventarier och materialier skall utfärdas, och detta är i och för sig tillfredsställande, men jag tror att det varit välbetänkt, om ett förslag i den rigtningen hade framkommit sam-

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning m. m.

(Forts.)

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forts.)

tidigt med nu föreliggande förslag om förlagsinteckning i andra föremål. Om båda dessa förslag hade samtidigt behandlats, tror jag att detta varit i flera hänseenden mera tillfredsställande, då dessa lagar ju gälla enahanda sak, ehuru den ena afser mera förhållandena i stad och den andra förhållandena å landet.

Herr Talman! Jag har endast velat framställa dessa mina anmärkningar vid det föreliggande lagförslaget för att bringa dem till allmän kännedom och få dem bevarade för framtiden, men har i afseende å förslaget intet särskildt yrkande att framställa.

Herr Ekenman: Herr Talman! Sedan den föregående talaren slutat sitt anförande med att ej framställa något yrkande, kan jag i anledning deraf fatta mig mycket kort. Jag hade ej väntat, att han skulle sluta på det sättet efter de föregående uttalanden han gjorde; men jag skall dock, när jag nu fått ordet, i afseende på några anmärkningar, som han framstälde mot förslaget, härå genmäla.

Han fann det i afseende på 2:dra paragrafen vara felaktigt, att man ej förlagt forum för sökandet och förnyandet af förlagsinteckningar till de för andra intekningsfrågors behandling vanliga fora. Detta anser jag vara rent af en fördel. Derigenom att forum är förlagdt till städerna, eller rådstufvurätterna derstädes, vinnes nemligen en större skyndsamhet, än om detta forum skulle vara domstolen i orten, der sammanträden hvad angår häradsrätterna ofta icke förekomma mer än 2 å 3 gånger om året, under det i stad sådana hållas hvarje vecka. Härigenom tillgodoses industriens kraf på en vida större skyndsamhet vid förlagsinteckningars erhållande än som erhålles vid vanliga inteckningar, och denna fördel mer än uppväger olägenheten att forum för förlagsinteckning ej alltid är närmaste domstol.

Vidare yttrade samme talare, att 11:te paragrafen, sådan den af Lag-Utskottet sistlidet år formulerades och Riksdagens pröfning underställdes, vore bättre och ingäfvade förlagsgifvaren mera säkerhet och trygghet än hvad nu vore fallet med samma paragraf. Jag tror också att så är förhållandet, men som Kammaren behagade erinra sig, vann ej denna paragraf mycket stora sympatier inom Riksdagen. Man ansåg, att man velat gifva industrien något mer än förut och att, om man gjorde det, man samtidigt borde tillgodose jordbrukets kraf. Denna stötsten är nu undanröjd genom den lydelse, som 11:te paragrafen i det Kongl. förslaget fått. Man kan nu icke med fog säga att industrien fått något, som den ej förut hade; hela förslaget afser endast ett klagörande af redan befintliga förhållanden. Denna förlagsintekningsrätt finnes ju redan förut, men de författningar, hvarigenom den bestämmes, äro ganska otydliga, och man har ansett det vara alldeles nödvändigt att få ett förtydligande af åtskilliga frågor, som i dessa författningar förefinnas. Man har härmed afsett att tydligt bestämma *hvar* man skall söka förlagsinteckning och *huru* man skall tillvägagå dervid. Att

man icke, såsom samme talare yttrade, samtidigt fått förslag rörande jordbruket, kan icke heller anses för något fel, ty om Kongl. Maj:ts regering kommer att framlägga förslag angående kreditförhållandena för den del af jordbruksnäringen, som icke redan kan anses vara tillgodosedd genom inteckningsrätten i fast egendom, så är det ju icke alldeles gifvet att det författningsförslag, som i det afseendet kan komma att framläggas, blir likartadt med det förslag, som afser att lemna industriens kreditförhållanden skydd genom förlagsinteckning. Jag tager mig därför friheten att, på grund af hvad jag nu anfört, yrka bifall till det framlagda förslaget.

*Om förslag till
författning
ang. förlagsin-
teckning m. m.*
(Forts.)

Herr Arwidsson: Såsom ledamot i en stadsdomstol, som ganska ofta har att handlägga ärenden af samma beskaffenhet som de, hvilka afses i förevarande lagförslag, har jag haft tillfälle att många gånger komma till erfarenhet om det oeffterrättlighetstillstånd, som i nuvarande förlagsinteckningslagstiftning är rådande. Jag kan således ej annat än med den största tillfredsställelse se att ett förslag blifvit framlagdt angående ordnandet af dessa förhållanden, ett förslag som äfven synes omfattas med välvilja af Kammaren. En ärad talare framställde mot vissa detaljbestämmelser i detta förslag några anmärkningar, hvilkas befogenhet kanske ej alldeles kan underkännas, dock tror jag att vid tillämpning af lagförslaget, om det antages, dessa brister snart skola utjemnas. Skulle det deremot visa sig, att genom olika tillämpning i ett eller annat fall osäkerhet i något afseende skulle förekomma, så är det bättre att få denna olägenhet afhjelpat genom en lagförklaring eller ett tillägg än att stanna qvar vid det gamla. Jag kan således icke annat än på det lifligaste förorda förslaget. Men just därför att jag anser detta förslag vara så högeligen af behovet påkalladt, har jag en anmärkning att deremot framställa, och denna gäller 15:de paragrafen. I denna paragraf är nemligen hemställt, att lagen icke skall träda i gällande kraft förr än den 1 Januari 1885. Jag har förgäfvets sökt, vare sig i Kongl. Maj:ts proposition eller annorstädes, något skäl hvarföre tiden blifvit så långt framskjuten, innan lagen skall träda i verket. Någon hänsyn till innehafvares af äldre förlagsinteckningar rätt kan icke gerna antagas hafva härvid varit bestämmande, då det ju synes af förslaget, att desse skulle erhålla rätt att få sina inteckningar behandlade i enlighet med den nya lagen, om de härom sig anmälde inom ett år efter den tid, då lagen trädte i gällande kraft. Då det är högst sannolikt att, om Kammaren nu bifaller detta lagförslag, detsamma kan blifva upphöjdt till lag redan inom förra hälften af detta år, hvarigenom således de, som af lagens tillämpning hafva behof, få öfver ett halft år att sätta sig in i den nya lagstiftningen och vidtaga alla de åtgärder, som erfordras för att begagna den rätt. de enligt den nya lagen erhålla, och derefter ytterligare ett år, innan den får tillämpas på äldre rättsförhållanden, så tror jag, att den tid, då den nya lagen skall tillämpas, kan

Om förslag till utan skada för någon, men till gagn för alla förknappas med ett förordning år. Jag hemställer derföre vördsamt, att Kammaren måtte besluta, ang. förlagsinteckning m. m. att § 15 mom. 1 af nu föreliggande lagförslag skall erhålla följande lydelse: »Denna förordning träder i kraft den 1 Januari 1884.»
(Forts.)

Herr Sjöberg: De betänkligheter, jag vid förra riksdagen tog mig friheten framhålla för Kammaren i afseende å Kongl. Maj:ts då framlagda förslag till förordning angående förlagsinteckning och särskildt vid 1:sta paragrafen i densamma, hafva icke blifvit häfda genom de förändringar ifrågavarande förslag nu undergått. Jag kan nemligen icke neka till att jag äfven nu finner föreliggande förslag vara i denna del ganska föga tillfredsställande, och allra minst lycklig anser jag den särskilda specifikation vara, Kongl. Maj:t här funnit nödigt göra i afseende å vissa näringar, som icke ansetts kunna hänföras till fabriker.

Äfven vid förra riksdagen anmärktes, hurusom vederbörande myndigheter, som blifvit i frågan hörda, påpekat den absoluta omöjligheten att numera gifva en allmängiltig och uttömmande bestämning af begreppen fabriker och handtverkerier. Genom näringarnas utveckling i alla möjliga riktningar har nemligen den skillnad mellan dessa båda begrepp, som förr, t. ex. vid den tid då 1770 års Hallordning utfärdades, icke var svår att finna, nu blifvit alldeles omöjlig att bestämma. För att afhjelpa denna brist, har Kongl. Maj:t nu låtit införa i 1:sta paragrafen ett uppräknande af vissa näringar, hvilka jemte fabriker skulle kunna erhålla förmånen af förlagsinteckning. Jag vill då särskildt fästa mig dervid, att bryggerier, enligt hvad Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet antydt, skulle vara sådana inrättningar, som, ehuru de ej räknades till fabriker i egentlig mening, likväl hittills haft förlagsintekningsrätt. Då en så hög auktoritet yttrat det, borde jag visst icke derom hysa ringaste tvifvelsmål; men jag får bekänna, att för mig åtminstone är detta förhållande alldeles obekant, ehuru jag väl borde hafva haft tillfälle att derom inhemta någon kännedom. Jag nämnde i mitt anförande i denna fråga vid förra riksdagen, att fråga här i Stockholm väckts om erhållande af förlagsinteckning i ett stort bryggeri. Den afdelning af Stockholms magistrat, som handlade detta ärende, eller det nu mera upphäfdade Handels- och Ekonomi-kollegium, vägrade att bevilja den sökta inteckningen. Klagan häröfver fördes hos Svea Hofrätt, som likväl af formella skäl icke inlät sig i hufvudsaklig pröfning af saken, hvarefter besvären fullföljdes hos Kongl. Maj:t, som, efter att öfver ansökningen hafva hört Kommerskollegium, förklarade, att det ifrågavarande bryggeriet vore att anse såsom en fabrik och att den sökta förlagsinteckningen derföre borde beviljas. Något vidare i det afseendet har jag mig icke bekant, men om äfven andra bryggerier här i Stockholm, på grund af det nyss anförda prejudikatet, kommit i åtnjutande af samma förmån, torde dock deraf icke få dragas den

slutsats, att bryggerier i allmänhet ansetts vara likställda med fabriker. I afseende å bryggerier är förhållandet dessutom, att de i strängaste mening aldrig räknats ens till handtverkerier och således ännu mindre till fabriker, utan till s. k. handteringar, hvilka stode i ett säreget förhållande till de egentliga handtverkerierna. För min del kan jag icke finna annat, än att det numera är en verklig orättvisa att förmena handtverkerier förmånen af att erhålla förlagsinteckning, i synnerhet som det finnes handtverkerier af den omfattning, att de i betydighet vida öfvergå en hel mängd af så kallade fabriker.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forts.)*

En annan omständighet, som synes mig hafva varit förtjent af Kongl. Maj:ts och Lag-Utskottets uppmärksamhet, är den, att icke såsom allmänt vilkor för erhållande af förlagsinteckning föreskrifvits skyldigheten att föra bok och räkning på sätt i Förordningen den 4 Maj 1855 är för vissa näringar och yrken stadgadt. Speciellt är detta förhållandet med idkare af grufvedrift, hvilka i 1855 års förordning blifvit särskildt befriade från denna skyldighet.

Då det emellertid, åtminstone för närvarande, torde vara omöjligt att åstadkomma förändring härutinnan, och då jag nu, likasom vid förra riksdagen, erkänner det ifrågavarande förslaget förtjenster deruti, att det processuella i frågan blifvit tillgodosedt, så att genom förslaget antagande det icke vidare kan uppstå tvifvel om, till hvilken myndighet man i förekommande fall bör vända sig för erhållande af förlagsinteckning, är ju detta redan en ganska stor fördel. Då man dessutom svårligen kan upphäfva alla nu gällande föreskrifter om förlagsinteckning, hvilket jag helst skulle önska, emedan jag anser den princip, hvarpå denna lagstiftning hvilat, sakna en fast grund, och då den föreställningen är allmänt rådande, att det ligger ett slags säkerhet i den förmån, man genom förlagsinteckning kan bereda sig, så synes mig att förslaget i antydda afseende eger så stora företräden framför nu gällande och delvis otillämpliga stadganden i ämnet, att jag anser mig icke böra yrka afslag å detsamma, under förhoppning dock, att de ändringar i författningen, hvilka erfarenheten visar vara nödvändiga, också framdeles skola komma till stånd.

Hvad särskildt angår det af näst föregående talaren anförda i fråga om tiden för den blifvande författningens tillämpning, så instämmer jag med honom deruti till alla delar; det synes icke böra möta någon svårighet, att författningen träder i kraft så tidigt, att den kommer att gälla redan från näst instundande års början.

Herr Åbergsson: Beträffande det sist anmärkta förhållandet, eller hvilken tid författningen bör träda i kraft, ber jag att få yttra några ord.

Skälet, hvarför Lag-Utskottet i fjor gjorde hemställan om, att lagen icke skulle träda i kraft förr än då föreslogs, var, såsom Lag-Utskottets vid förra riksdagen afgifna betänkande visar, att man

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forts.)*

ansåg vederbörande böra lemnas tillräckligt rådrum att reglera sina förhållanden i öfverensstämmelse med denna nya författning. I den nya författningen föreslogs nemligen då såsom nu sådana bestämmelser, som gjorde att förlagsinteckningarna kunde komma att gälla med annan förmånsrätt sins emellan, än de egde enligt den gamla författningen. När det nu bestämdes, att förlagsinteckningarna skulle utgå med förmånsrätt efter deras ålder, så att de äldre förlagsinteckningarna gingo framför de yngre, borde detta icke allt för hastigt genomföras. Förmånsrättsförhållandet har icke förut varit klart uttaladt i lagen, och man har därför ansett ganska möjligt, att domstolarne skulle kunna tillämpa förmånsrättsordningen på det sättet, att alla inteckningar utan hänsyn till ålder hade lika rätt. Om t. ex. i en fabrik olika personer hade inteckningar af olika datum, så skulle efter nu gällande lag de yngre förlagsinteckningarna hafva lika rätt med de äldre. Men när den nu föreslagna förordningen träder i kraft, få de olika rätt. Man kan ju tänka sig, att den inteckningshafvare, hvars rätt sålunda försämrats, kan vara angelägen om att uppsäga lånet och indraga sin fordran, innan den nya författningen träder i kraft; och därför ansågs det också nödvändigt, att tiden bestämdes så lång som skedde, innan förordningen skulle träda i kraft. Visserligen antog man då, att det Kongl. förslaget icke skulle oförändradt bifallas och att den nya författning Riksdagen föreslog skulle behöfva tid för att granskas af Högsta Domstolen, men detta skäl föreligger icke nu. Jag tror dock, att tiden är för kort för att förordningen skall kunna träda i kraft redan den 1 Januari nästkommande år. Deremot anser jag detta möjligt den 1 Juli 1884 i stället för den 1 Januari 1885. Emellertid kan väl icke den omständigheten vara af en sådan vikt, att derutinnan ligger tillräcklig anledning för Kammaren att fatta ett annat beslut än som redan fattats i Första Kammaren, der författningen blifvit oförändrad antagen.

Beträffande frågan om bokföringsskyldigheten, som min granne här till venster på stockholmsbänken berörde, så kan det väl vara skäligt, att alla de, som äro berättigade att upptaga förlagsintekningslån, också skulle vara skyldiga att öfver sin rörelse föra böcker. Men detta är en så fristående fråga, att, då nu frågan om förlagsinteckning kommit före utan samband med denna, man tryggt kan antaga förslaget om förlagsinteckning utan att i minsta mån fästa sig vid bokföringsskyldigheten. Den, som ifrar för denna senare, kan ju derom när som helst väcka förslag, och regeringen är då i tillfälle att ingå i pröfning deraf.

Jag yrkar bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Arwidsson: Herr Åbergsson upplyste Kammaren om anledningen, hvarför tiden för lagens trädande i verksamhet blifvit så långt framflyttad, nemligen hänsynen till att de nu bestående rättsförhållandena intekningshafvarne emellan icke så fort skulle

rubbas, att innehafvare af yngre förlagsinteckningar beröfvades möjligheten att göra sin rätt gällande mot innehafvare af äldre. Jag vill härvid blott erinra om hvad jag nyss anförde och hvad som står i § 15, 2 mom., der det heter: »Derförinnan meddelad förlagsinteckning skall, för att bibehållas gällande, inom ett år från nyssnämnde dag förnyas hos den rådstufvurätt, som, derest ny förlagsinteckning då sökes, är behörig att upptaga ansökningen.» Vid sådant förhållande hemställer jag till herrarnes ompröfning, huruvida icke den tidpunkt för lagens trädande i kraft, jag föreslagit, kunde vara lämplig. Man finge då en öfvergångstid från medlet af innevarande år till årets slut och så ytterligare den i lagen medgifna anståndstiden af ett år för äldre rättsinnehafvare; och denna tid synes mig vara tillräcklig för vidtagande af de laga åtgärder, som af den nya författningen påkallas. Af detta skäl, och då det är ytterst viktigt att så fort som möjligt bringa reda i de alldeles oefferrättliga förhållanden, som nu råda, då ingen med säkerhet kan veta, i hvilken ordning han kan göra sina på en förlagsinteckning grundade anspråk gällande, vidhåller jag mitt redan en gång framställda yrkande.

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.*
(Forts.)

Herr Lewin: Såsom herrarne torde finna af Utskottets betänkan-
kande, har en af Första Kammarens ledamöter mot detsamma afgifvit en reservation, hvori jag instämt. Han har dock icke framställt något yrkande, och jag skall icke heller göra det. Jag skall endast be att få begagna tillfället att uttrycka den billiga önskan, att Kammaren eller Riksdagen framdeles icke måtte motsätta sig något förslag, som afser att bereda förlagsgifvare bättre säkerhet än den nu ifrågavarande, om icke precis på det sätt reservanterne föreslagit, så på något annat lämpligt sätt.

Herr Hammarberg: Fullkomligt ense med den siste ärade talaren, skall jag dock icke tillåta mig att framställa något yrkande om förändring i lagförslaget i det af honom framhållna syftet. Men jag har en liten anmärkning mot ett ord, som förekommer i förslaget 1:sta paragraf, nemligen ordet »sågqvarn», hvilken anmärkning dock troligen icke kommer att föranleda till någon Kammarens åtgärd. Då betydelsen af detta ord emellertid går öfver mitt förstånd, har jag icke velat låta saken gå alldeles oanmärkt förbi. I § 1 heter det bland annat: »drifvande af fabrik, mjöl- eller sågqvarn». Det är för mig icke alldeles klart hvad man med detta sistnämnda ord verkligen afser. Jag förmodar dock att ordet »sågqvarn» skall innefatta hvad i allmänt tal nämnes »sågverk». Då nu kanske ingen industri inom vårt land bedrifves i större omfång än sågverks-handteringen, så är det för mig obegripligt, hvarför man i detta fall skall bibehålla ett så gammalt namn, som här är föreslaget för denna handtering. Huruvida ordet »sågverk» möjligen i framtiden kan gifva anledning till missstyding, vet jag icke och jag öfver-

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forts.)*

lemnar till de lagkunnige att bestämma huru det rätteligen i lagen bör heta. Jag har blott velat påpeka förhållandet, i fall någon ändring härutiinnan möjligen kan ske, hvilket, efter mitt förmenande, vore högst önskvärdt.

Då jag emellertid hört att denna lag redan antagits af Första Kammaren, vill jag icke framställa något yrkande. Jag har endast velat framhålla min åsigt om olämpligheten af detta ords begagnande.

Herr C. A. Larsson: Efter hvad jag minnes, afslog denna Kammare i fjor en alldeles likartad proposition som denna, på den grund att jordbruksnäringen icke komme i åtnjutande af samma fördelar som åtskilliga fabriker, qvarnar, bryggerier och kruttillverkning etc. Nu deremot anses dessa näringar mycket viktigare än jordbruket. Som vi veta, finnes en massa kronarrendatorer i Sverige, och det skulle för mängen af dem, hvilka icke hafva några kapital, vara ganska bra om de finge upptaga lån på sina inventarier, hvarigenom de skulle kunna sköta sig bättre än nu, då de måste låna i bankerna och omsätta hvar sjettemånad. Jag vet icke hvarför detta lagförslag i år är populärare än i fjor, då det afslogs af denna Kammare. Hvarken i Kongl. Maj:ts proposition eller Lag-Utskottets betänkande har jag funnit ett ord om att jordbruket får begagna samma rätt till förlagsinteckning som en mängd andra näringar. Det skulle därför vara mig kärt att få höra orsaken till detta förhållande. Finnes ingen skäl原因 anledning dertill, vill jag i år likasom i fjor yrka rent afslag å föreliggande lagförslag.

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet Herr Statsrådet von Steyern: De speciella anmärkningar, som anförts mot åtskilliga delar af det föreliggande lagförslaget, hafva redan blifvit af föregående talare besvarade och hafva icke heller föranlett något yrkande om förslagets förkastande. Jag vill därför inskränka mig till att besvara den siste talarens fråga: hvarför man icke i lagen intagit bestämmelser om förlagsinteckning för jordbruk? Jag vill i detta afseende fästa hans uppmärksamhet på hvad som förekommer i mitt yttrande till det vid Kongl. propositionen fogade statsrådprotokollet. Jordbrukets behof af förändrade lagbestämmelser, för underlättande af möjligheten att anskaffa förlagskapital, är erkänt så väl af Kongl. Maj:t som begge Kamrarna, men under det denna Kammare synes anse att målet bör vinnas genom förlagsinteckningsinstitutionens utsträckande till jordbruket, framgår deremot af den i Första Kammaren under förra riksdagen förda diskussion i frågan, att denna form der icke har några sympatier. Deremot antog Första Kammaren ett förslag om fredande från utmätning af lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk. Detta förslag afslogs af denna Kammare. Man är således ense om sjelfva saken, men icke om sättet för frågans lösning. Vid sådant förhållande synes enda utvägen vara att underkasta frågan en ytterligare utredning uteslutande ur synpunkten af

jordbrukets behof, så att man kan åstadkomma ett förslag, om hvilket alla kunna blifva ense. En sådan utredning borde omfatta så väl förlagsintekningsinstitutionen som andra sätt för frågans lösning och i densamma böra deltaga anhängare af förlagsintekningsinstitutionen lika väl som motståndare dertill. En sådan utredning är Kongl. Maj:t villig låta föraustalta, om det nu föreliggande lagförslaget blir af Riksdagen antaget. Detta förslag, som endast rör den större industrien, är af dess målsmän ifrigt efterlängtadt och behöfver icke heller stå i närmare samband med hvad som kan komma att gälla för jordbruket.

Jag är således öfvertygad om att den, som i detta afseende vill göra något för jordbruket, står målet vida närmare om han nu antager detta lagförslag än om han afslår detsamma.

Herr C. A. Larsson: Jag förstår icke hvarför Kongl. Maj:t har större förkärlek för hvad Första Kammaren önskar än för Andra Kammarens vilja. Vore jag en person med inflytande, skulle jag lika gerna gå Andra Kammarens önskningar till mötes, som den Förstas. Första Kammarens ledamöter hafva i allmänhet icke på långt när den erfarenhet och kännedom om landets behof och önskningar med afseende på jordbruket som Andra Kammarens ledamöter. Väl äro en stor del af dem ganska rika och hafva stora possessioner, der de kunna hafva tillfälle att iakttaga huru behofven ställa sig för jordbruket, men den stora massan af svenska folket, som sysselsätter sig med jordbruk, har en helt annan uppfattning af hvad vårt jordbruk behöfver. Det är väl sant, att det ligger en möjlighet att anskaffa förlagskapital genom hypoteksföreningarna. Men denna utväg står öppen endast för sjelfva jordegarna, icke för de lika talrika arrendatorerna, hvilka ej kunna få penningar hos hypoteksföreningarna. De hafva ingen annan utväg för vinnande af lån än de s. k. lösöreköpsafhandlingarna, och man vet huru misskrediterande dylika afhandlingar äro. Den, hvars kredit stöder sig på sådana afhandlingar, anses icke värd två styfver i kreditväg. En lag om förlag för jordbruket är sålunda af behofvet påkallad för att bereda dessa icke sjelfegande jordbrukare möjlighet att på ett hederligt sätt lemna garanti för lån. Det hade heller icke varit någon svårighet att införa ett dylikt stadgande i det föreliggande lagförslaget. Och hvilket besvär skall det icke medföra att utarbete en helt och hållet särskild lag i detta afseende för jordbruket. Man kunde gerna i lagförslagets § 1 slutit ut ordet »kruttillverkning» och i dess ställe infört ordet »jordbruk»; man hade då haft lagen tydlig och klar. Hade man dertill deri infört den bestämmelse att frågor om förlag för jordbruk skulle handläggas vid allmänna domstolarne å landet, så hade vi haft frågan fullständigt ordnad.

Jag yrkar afslag å hela det föreliggande lagförslaget.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag vill endast fästa den siste

*Om förslag till
förrådning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forts.)*

Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forts.)

talarens uppmärksamhet uppå, att Kongl. Maj:t hvarken gått Första eller Andra Kammarens önskingar till mötes i denna sak. Kongl. Maj:t har för Riksdagen hvarken framlagt förslag till lag om förlagsinteckning för jordbruket eller det förslag till lag i ämnet, som af Första Kammaren vid förra årets riksdag antogs. Kongl. Maj:t har nemligen ansett det omöjligt att nu genomdrifva vare sig det ena eller andra af dessa förslag i strid emot den ena eller andra Kammarens åsigt. Derför har Kongl. Maj:t beslutat att föranstalta en utredning af frågan. Blifver resultatet af denna utredning, att det lämpligaste sättet för lösningen af frågan är att utsträcka förlagsinteckningsinstitutionen till jordbruket, antager jag, att Kongl. Maj:t skall finnas villig att för Riksdagen framlägga förslag, bygd på sådan grund. Men då det lika väl kan inträffa, att det förslag till författning i ämnet, som kommer att framläggas, alls icke blifver något förslag till lag om *förlagsinteckning* för jordbruket, och då i sådant fall de för den större industrien och för jordbruket gällande bestämmelser kunna blifva sins emellan väsentligen skiljaktiga och af hvarandra alldeles oberoende, hemställer jag om antagande af det föreliggande förslaget.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade i afseende på den till afgörande föreliggande paragrafen yrkats dels bifall och dels afslag. Herr Talmannen gaf propositionen i enlighet med dessa yrkanden samt förklarade sig hafva funnit propositionen på bifall vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes samt företogs, enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § uti det förslag till förordning angående förlagsinteckning, som af Lag-Utskottet i Utlåtandet N:o 11 framstälts, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är omförmälda paragraf af Kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 132 Ja mot 49 Nej; i följd hvaraf Kammaren godkänt den ifrågavarande paragrafen.

§§ 2—14:

Blefvo jemväl godkända.

Efter föredragning af § 15, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på paragrafens godkännande i oförändradt skick som ock på det yrkande om ändring i samma paragraf, som Herr Arwidsson under här förut intagna, i ämnet förda öfverläggning framstält; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Som votering blef begärd, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

*Om förslag till
förordning
ang. förlagsin-
teckning m. m.
(Forte.)*

Den, som, i fråga om 15 § uti det af Lag-Utskottet i Utlåtandet N:o 11 framställda förslag till förordning angående förlagsinteckning, vill bifalla samma paragraf oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren godkänt omförmäda paragraf, med den förändring deri, som af Herr Arwidsson föreslagits.

Omröstningen försiggick derefter och visade 115 Ja mot 41 Nej; hvadan beslut fattats i enlighet med Ja-propositionen.

Härpå föredrogos och godkändes det förevarande förordningsförslaget *ingress* och *rubrik*.

Öfriga förordningsförslag, om hvilkas antagande Utskottet i det föreliggande utlåtandet jemväl gjort hemställan, blefvo derefter hvart för sig genomgångna och i sin helhet af Kammaren godkända.

§ 8.

Föredrogos och bifölls Banko-Utskottets Utlåtande N:o 3, i fråga om användande af Riksbankens vinst för år 1882 m. m.

§ 9.

Skedde föredragning af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

Kongl. Maj:ts berörda förordningsförslag hade följande lydelse:

»Med upphäfvande af hvad i § 1 af förordningen angående rättgång i domkapiteln den 11 Februari 1687 stadgas derom, att kyrko-

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm. herden i Storkyrkan skall vara ordinarie ordförande i Stockholms stads konsistorium, förordnas som följer:

1 §.

(Forts.)

Pastor primarius är, i erkebiskopens frånvaro, ordförande i Stockholms stads konsistorium. Har pastor primarius förfall eller är hans befattning ledig, utöfvas densamma af den bland konsistoriets ledamöter, som enligt vedertagen ordning deri sitter främst.

2 §.

När pastor primarius från sin befattning afgått, skall val till hans efterträdare inför konsistorium ske af det enligt 3 § röstberättigade presterskapet å tid, som Konungen bestämmer.

3 §.

Rösträtt vid detta val tillkommer de vid Stockholms territoriella församlingar samt vid de Tyska och Finska församlingarna anstälde kyrkoherdar och komministrar. Är kyrkoherdetjenst ledig, utöfvas rösträtten för samma tjenst af den som tjensten förvaltar, der han ej på annan grund är röstberättigad.

4 §.

Valbar till embetet är en hvar af de i nästföregående paragraf omnämnde kyrkoherdar, af hvilka de tre, som erhållit de flesta rösterna, af konsistorium på förslag uppföras.

5 §.

Sedan erkebiskopens yttrande öfver förslaget inhemtats, utnämner Konungen en af de tre, som blifvit föreslagne.

6 §.

I öfrigt gälle i tillämpliga delar till efterrättelse hvad i fråga om biskopsval är stadgadt.»

Utskottet hade hemställt, att Kongl. Maj:ts förevarande förslag icke måtte af Riksdagen antagas.

Mot denna hemställan voro reservationer inom Utskottet anmällda dels af Herr *Ekenman* och dels af Herr *Anders Persson*, med hvilken senare Herr *Smedberg* instämt.

Efter uppläsning af § 1 i det ifrågasvarande förordningsförslaget lemnades ordet till

Chefen för Kongl. Justitiedepartementet, Herr Statsrådet von Steyern, som anförde: Herr Talman! Mine Herrar! Då Lag-Utskottet så godt som enhälligt afstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, torde Kammaren finna det helt naturligt, att jag inleder diskussionen med att söka gendrifva de skäl Lag-Utskottet anført.

Anledningen, hvarför pastor i Storkyrkan kommit att blifva ordförande i Stockholms stads konsistorium, är anford i så väl Kongl. Maj:ts proposition som af Lag-Utskottet. När detta konsistorium inrättades — det må nu hafva varit på 15- eller 1600-talet —, var Storkyrkoförsamlingen till den grad Stockholms förnämsta församling, att de andra knappt förtjenade nämnas jemte henne. I Stockholms stads privilegier af år 1636 heter det: »Vid kyrkoherdevalet hafve Wi undt staden den rätt etc.», alldeles som om icke någon annan kyrkoherde då funnits. Det var emellertid icke förhållandet, ty på den tiden funnos åtminstone två församlingar å malmarne, hvar och en med sin pastor, men Storkyrkans var den förnämste. Derom vittnar också hans titel »primarius pastor», som icke tillkom honom i egenskap af ordförande i konsistorium, utan som han hade såsom pastor i förhållande till de öfrige kyrkoherdarne: han var stadens främste pastor. I denna egenskap blef han också sjelfskrifven ordförande i konsistorium, såsom man inhemtar bland annat af den år 1668 för honom utfärdade instruktion; och detta förhållande bekräftades sedermera genom den ännu gällande förordningen om rättegång i domkapitel af år 1687.

Grunden till detta förhållande har emellertid helt och hållet förändrats eller snarare alldeles bortfallit. Storkyrkan är nu den till folkmängden minsta af alla Stockholms territoriella församlingar, och ingen lärer väl kunna påstå, att denna församlings befolkning i något afseende utmärker sig framför de andra församlingarnas. Om det derför skulle komma i fråga att nu åt någon församling uppdraga rättigheten att utse ordförande i konsistoriet, så fruktar jag, att Storkyrkoförsamlingen skulle vara bland de sista, som komme i åtanke. Emellertid, på samma gång som Storkyrkoförsamlingen i förhållande till de öfriga gått tillbaka, har Stockholms stads konsistorium, till följd af stadens växande folkmängd och det ökade antalet prester, vunnit en utvidgad verksamhet, och dess ordförande också derigenom intagit en mera betydande ställning. Han är visserligen icke någon biskop och blir det ej heller, så länge erkebiskopen har rätt att föra ordet i stadens konsistorium, när han behagar, men pastor primarius utöfvar likväl, på sätt konsistorium och erinrar, många af en biskops rättigheter. Hvilka dessa äro, derom får man kännedom af instruktionen, som jag icke vill besvära Kammaren med att nu uppläsa. Vidare är pastor primarius, i likhet med biskoparne, sjelfskrifven ledamot af kyrkomötet. När pastor

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

(Forts.)

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

primarius således är om icke fullt likställd, så åtminstone ganska jemförlig med en biskop, så är det ganska förklarligt, att Stockholms presterskap nästan enhälligt kommit till den mening, att pastor primarius bör tillsättas i ungefär samma ordning som biskoparne i stiftet.

(Forts.)

Häremot har man nu anfört åtskilliga skäl. Det som man oftast får höra är, att Storkyrkoförsamlingen icke missbrukat sin rätt. Det är en synpunkt, som enligt mitt förmenande ingenting har att betyda vid afgörandet af denna fråga. Det är en origtig uppfattning att tro, att här är fråga om ett privilegium, en uteslutande rätt, som Storkyrkoförsamlingen skall kunna utföva ända till dess hon missbrukat densamma. Så är icke förhållandet. Saken är helt enkelt en lagstiftningsfråga, der det gäller att få ändring i ett förhållande, som icke längre är ordnad i öfverensstämmelse med tidens fordringar. Särskildt i fråga om allmänna val är det ju en vanlig sak, att när en valkorporation under tidens lopp icke finnes tillräckligt tänjbar för att inom sig upptaga de element, som anses böra deltaga i valet, så ändrar man lagen utan afseende på om missbruk egt rum eller ej, blott därför att man önskar en bättre och mer förtroendeingifvande form för ärendets behandling. Jag skall bedja att få nämna ett exempel, som faller inom alla de närvarandes minne. När rättigheten att välja riksdagsman för stad utsträcktes från borgerskapet först till husegarne och sedermera till städernas öfriga invånare, var det visserligen icke därför, att man ansåg att borgerskapet missbrukat sin rätt och valt dåliga riksdagsmän, utan skälet var att borgerskapet icke vidare spelade samma öfvervägande roll i förhållande till städernas öfriga invånare som förut. Vid sidan af borgerskapet hade åtskilliga andra samhällsklasser uppstått, hvilkas stigande inflytande fordrade deras deltagande i valet, alldeles utan afseende på om valets resultat blef detsamma efter förändringen som förut. Detta i fråga om val, och ungefär detsamma gäller också om lagstiftning i allmänhet. Jag delar icke deras mening, som anse att lagstiftaren skall vänta med att ändra en föråldrad lag, till dess ett missbruk redan visat sig och skada skett. Snarare tror jag, att man af hans förutseende omtanke fordrar, att han söker på förhand undanröjda sådana stötestenar, som han finner ligga i vägen för samhällsutvecklingens jemna gång.

Och att i förevarande fall fara verkligen är för handen att lagen får en tillämpning, som man ej afsett, det är erkänt till och med af den kyrkliga auktoritet, som är närmast förtrogen med saken och som för öfrigt afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition. I Storkyrkoförsamlingens intresse ligger i främsta rummet att få en duglig och nitisk församlingslärare och själasörjare.

Derföre har också Storkyrkoförsamlingen af Kongl. Maj:t fått sig tillförsäkrad en ganska oinskränkt rätt att uppsöka sin kyrkoherde bland hela rikets presterskap. I de af drottning Kristinas

förmyndare för Stockholms stad år 1636 utfärdade privilegier före- *Om förslag till*
kommer nemligen, bland annat, följande bestämmelse: *förordning*

»Uti Kyrkoherdewalet haffwe Wij nådigst undt Staden then *ang. tillsätt-*
rätt, att thee måghe med Biskopens jaa och samtycko några kvali- *ning af pastor*
ficerade» — d. v. s. till kyrkoherde kvalificerade, ty om ordförande- *primarius i*
befattningen i konsistorium är här ej fråga — »personer welja och *Stockholm.*
Oss dehm med stadzens och Biskopens Breeff presentera, af hwilkom *(Forts.)*
wi sedan een utkeesa och till Kiörkioherde confirmera weela.»

Men de egenskaper, som bilda en duglig och nitisk församlings-
lärare och själasörjare, äro icke alltid tillräckliga för den som skall
leda förhandlingarna i ett konsistorium och vara chef för en hufvud-
stads presterskap. Derföre har ock Kongl. Maj:t funnit sig föran-
låten att göra en ganska betydlig inskränkning i den valrätt, för-
samlingen genom privilegierna fått sig tillförsäkrad. Detta skedde
genom ett Kongl. bref till konsistorium af den 6 December 1743,
der Kongl. Maj:t förständigade församlingen »att förut öfverens-
komma om sådane män af teologie professorer, domprostas, kyrko-
herdar vid de större församlingarna här i Stockholm samt i städerna
och på landet, som jemte andra nödiga egenskaper äfven varit vane
vid konsistoriella sysslor». Detta är sålunda en ganska väsentlig
inskränkning af den krets, inom hvilken församlingen skulle få välja
sin kyrkoherde. Detta Kongl. bref har emellertid fallit i glömska,
och äfven Kongl. Maj:t har, då han skolat i följd af anförda besvär
pröfva de föreslagnes kompetens till pastor i Storkyrkoförsamlingen,
i åtskilliga fall nöjt sig, om de föreslagne innehafte de egenskaper,
som i allmänhet erfordras för kompetens till ett större pastorat. Att
detta innebär en stor olägenhet, har, såsom jag redan nämnt, äfven
erkebiskopen erkänt, och han har tillstyrkt att Kongl. Maj:t måtte
skärpa bestämmelsen i privilegierna i den rigtning 1743 års bref
afser. Mig förefaller det dock ganska motbudande att vidtaga en
sådan åtgärd allenast för att uppehålla ett gammalt bruk, som icke
synes mig hafva något stöd i den allmänna uppfattningen, särdeles
då sådant skulle ske på bekostnad af församlingens valfrihet, och
jag undrar om församlingen sjelf skulle hålla på sin rätt att till-
sätta pastor primarius, om den hade klart för sig, att denna rätt
torde komma att medföra en ganska väsentlig inskränkning i dess
privilegium att fritt få välja sin kyrkoherde.

Utskottet hade vidare antydt, att det skulle vara betryggande
för en god utgång af valet att detsamma förrättas af Storkyrkoför-
samlingen, då denna har att välja bland hela rikets presterskap,
under det att konsistorium, enligt Kongl. Maj:ts förslag, endast
skulle få välja mellan Stockholms kyrkoherdar. Härvid synes dock
Utskottet hafva förbisett, att till dessa hör äfven den bland hela
rikets presterskap utsedde kyrkoherden i Storkyrkan. Är han så
förträfflig som man tycks taga för gifvet, så uppföres han naturligt-
vis på förslaget och kan då af Kongl. Maj:t nämnas till befattning-
gen. Men icke kan det väl skada, att man derjemte har nio andra

Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.

(Forts.)

att välja på, af hvilka för öfrigt de fleste utses på sådant sätt, att de alldeles icke behöfva vara underlägsne kyrkoherden i Storkyrkan. Jag tillåter mig i sådant afseenda erinra, att Maria Magdalena församling får välja sin kyrkoherde bland hela rikets presterskap på samma sätt som Storkyrkoförsamlingen. I Adolf Fredriks församling tillsättes kyrkoherde af konungen, såsom patronus, och i de öfriga territoriella församlingarna, så vidt jag vet, i samma ordning som i regala gäll, det vill säga församlingen har rätt att bland hela rikets presterskap kalla fjerde profpredikant.

Vidare har Utskottet antydt, att till följd af tillfälliga ledigheter bland kyrkoherdebeställningarna i hufvudstaden antalet valbare skulle kunna blifva synnerligen inskränkt. Deremot ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt § 2 i förslaget, Kongl. Maj:t skulle ega bestämma tiden för valet af pastor primarius, och det lär väl få antagas, att Kongl. Maj:t icke skulle komma att utsätta valet till en sådan tidpunkt, då antalet valbare i följd af tillfälliga ledigheter blir synnerligen inskränkt.

Utskottet har erinrat om kyrkomötets skrifvelse af den 1 Oktober 1868, deri kyrkomötet hos Kongl. Maj:t anmält sin åsigt, att rätt till deltagande i biskopsval äfven borde tillerkännas lekmän; men, säger Utskottet, det föreslagna valsättet innebär det oakadt icke något inrymmande af behörigt inflytande åt lekmanneelementet. Jag vågar dock tro att, hvad än kyrkomötets ifrågavarande skrifvelse må kunna anses innebära, kyrkomötet i allt fall icke afsett att olika stadganden i detta hänseende skulle gälla inom olika stift. Men i alla händelser torde just med afseende på de särskilda förhållandena inom Stockholm kyrkomötet böra anses tillfredsstäldt med hvad Kongl. Maj:t här föreslagit. Kyrkomötet anför nemligen till stöd för sin åsigt hufvudsakligen tvenne skäl. Det första är biskopens ställning såsom eforus för läroverken inom stiftet; men pastor primarius är icke eforus för läroverken inom Stockholm. Det andra skälet är, att församlingens deltagande i valet af biskop skulle ställa denne i ett närmare och förtroeligare förhållande till dem, öfver hvilkas själavård han har att vaka. Denna kyrkomötets önskan synes, åtminstone i viss mån, vara tillgodosedd derigenom, att lekmännen inom hvarje af hufvudstadens församlingar få uppställa sin församlings kyrkoherde såsom kandidat, och att bland desse sålunda utsedde konsistorium har att upprätta förslag. Och att konsistorium får upprätta förslaget, synes så mycket mera berättigadt, som Stockholms stads konsistorium mera än något af de öfriga sysselsätter sig med rent kyrkliga ärenden. Detta konsistorium har nemligen ingen befattning med elementarläroverken, utan besörjas hithörande ärenden af direktionen för Stockholms stads undervisningsverk. Icke heller med folkskoleväsendet har konsistorium någon befattning; den handhafves af öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor.

Jag skall nu öfvergå till det skäl, som synes hafva haft det

största inflytandet på Utskottets beslut, nemligen frågan om det kronotiondeanslag af 250 tunnor spanmål, som uppbäres af pastor primarius. Utskottet har aftryckt det Kongl. bref till Statskontoret den 14 Maj 1694, genom hvilket detta anslag blifvit upplåtet åt kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen, och den som läser detta bref utan förut fattad mening, kan icke gerna komma till annan slutsats, än att anslaget är gifvet åt honom i egenskap af ordförande i konsistorium. Det heter nemligen, att som »Wij derhoos förnimma at detta Kyrkioherde-Embetet ingen löhn dessutan skall wara tillagd, anten af oss, Staden eller kyrkian att åtniuta, der dock detsamma ett stort besvär hafwer uthaf Præsidiij förandet här i Stockholms consistorio. Ty wele Wij» etc. När det nu heter att anslaget är gifvet kyrkoherden, derföre att han ej har någon lön af staten, staden eller kyrkan såsom ordförande i konsistorium, ligger det väl nära till hands att antaga, att anslaget är afsedt att utgöra ett sådant arfvode. Så har ock Kongl. Maj:t, i öfverensstämmelse med Kammarkollegijii förslag, uppfattat saken, då Kongl. Maj:t vid löne-regleringen för presterskapet i Storkyrkoförsamlingen skilt detta anslag från kyrkoherdelönen, men låtit pastor primarius behålla det, derföre att han var ordförande i konsistorium. I fall nu Riksdagen och kyrkomötet bifalla Kongl. Maj:ts förslag, så antager jag att Kongl. Maj:t icke skall hysa den ringaste tvekan att öfverflytta anslaget från kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen till den, som sedermera blir pastor primarius.

Men äfven om man antager att Utskottets åsigt är riktig, att detta anslag blifvit gifvet kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen såsom lön och icke såsom arfvode för hans befattning såsom ordförande i konsistorium, kan jag icke se huru Storkyrkoförsamlingen skulle kunna göra Kongl. Maj:t rätten stridig att indraga anslaget. Ibland de grunder, som 1859—1860 års Riksdag på Kongl. Maj:ts förslag faststälde för regleringen af presterskapets löner, var också den, att sådana medel, som grunda sig på statsanslag eller arrenden af kronohemman och lägenheter, som icke äro bostadsboställen, må i händelse af befogenhet från en till annan församling öfverflyttas eller alldeles indragas, det senare dock endast i de fall, då de icke äro presterskapet för all framtid tillförsäkrade.

Häriigenom har således Kongl. Maj:t obegränsad rätt att vid löne-regleringar indraga hvarje kronotiondeanslag, som blifvit tilldeladt hvilken prestbeställning i riket som helst. Detta har Kongl. Maj:t också gjort med ifrågavarande anslag. Utskottet säger att beslutet härom är i administrativ väg meddeladt och att dermed rättsfrågan icke torde få anses slutligen afgjord. Jo, den afgjordes 1860 af de myndigheter, konung och riksdag, som då ensamma egde förklara och ändra presterskapets privilegier, och Kongl. Maj:ts åtgärd att indraga anslaget från Storkyrkan är endast en tillämpning af detta beslut, som gaf Kongl. Maj:t en sådan rätt. Jag är ganska viss att icke någon domstol skall kunna döma till förmån för den församling, som vill

Om förslag till försäkring ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

(Forts.)

*Om förslag till
förförordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

bestrida Kongl. Maj:ts denna rätt, om ens församlingens talan i en dylik sak skulle kunna upptagas till behandling af domstol. Ty att presterna fått sina inkomster skyddade genom presterskapets privilegier, har jag väl hört omtalas, men ej att sådant skydd tillagts församlingarna. Faran är således efter min uppfattning icke stor för att pastor primarius skulle komma att sakna afföring, om Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts förslag.

icke heller tror jag att man, såsom Utskottet antydt, behöfver befara att konsistorium, i händelse förslaget antages, skall komma att sakna lokal. För närvarande begagnar konsistorium ett rum i sjelfva Storkyrkan. Detta rum tillhör således församlingen och torde vara hyresfritt upplåtet åt konsistorium, som dock får bekosta reparationer af detsamma, hvilka stundom äro ganska dyrbara. Men jag är öfvertygad att det icke skall blifva svårt att ibland de många embetslokalerna här i Stockholm finna någon, der konsistorium kunde hafva sina sammankomster, hvilka icke lära inträffa oftare än hvar fjortonde dag. Af sitt arkiv läser konsistorium för dagligt bruk icke behöfva mera än de senare årens handlingar, hvarför det öfriga kunde öfverlemnas till riksarkivet.

Då Lag-Utskottets skäl alltså synas mig föga hållbara, tillåter jag mig hemställa, att Kammaren behagade bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wieselgren: Jag skall till en början taga fasta på det yttrande af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet, som afsåg att ännu ytterligare betona pastor primarii egenskap att vara icke blott biskops vederlike, utan biskop till uppgift och ställning. Det är just denna egenskap hos pastor primarius i Storkyrkoförsamlingen som gör att denna fråga blir icke blott en fråga för Stockholms stad, en fråga som blott rör ordnandet af vissa dess kyrkliga förhållanden, utan en principfråga af ganska genomgripande betydelse. Ser jag på de skäl, som Herr Statsrådet för ändringen anfört i den Kongl. propositionen, så hafva de egentligen afseende på trenne omständigheter. Den första är att Storkyrkoförsamlingen numera icke intager samma ställning inom Stockholms stad som förut. För min del tror jag att detta, långt ifrån att vara ett skäl för Kongl. Maj:ts proposition, tvärt om talar emot densamma. Ty icke kan man väl anse att det, att en annan kyrkoherde har en större församling och följaktligen mera göromål, bör göra honom lämplig att öfvertaga ännu ett uppdrag af ganska maktpåliggande och omfattande beskaffenhet. Tvärt om bör väl just den omständigheten att Storkyrkoförsamlingen icke är så stor, att dess kyrkoherde kan antagas vara synnerligen upptagen af de pastorala embetsbestyren, utgöra ett skäl för hans bibehållande vid den befattning, som man nu vill främtaga honom.

Den andra omständighet, hvilken Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet funnit tala för den ifrågasatta ändringen, innefat-

tas i yttrandet att »det är ganska tänkbart, att de prestmän, som församlingen med skäl kan anse lämplige att utöfva kyrkoherdekallet, dock sakna de egenskaper, hvilka fordras hos den, som skall presidera i ett konsistorium». Ja väl, nog kan det vara »ganska tänkbart» att ett val kan misslyckas. Men Herr Justitieministern har dock sjelf dragit försorg om att beröfva denna anmärkning dess udd; ty strax framom detta uttalande heter det i den Kongl. propositionen, »att Kongl. Maj:t i allmänhet ej behöft stanna i förlägenhet för att inom de af församlingen upprättade förslag finna män, egnade att med heder bekläda en chefsplats bland hufvudstadens presterskap och ordförandebefattningen i dess konsistorium». Detta är ett yttrande, som naturligtvis måste grunda sig på en mogen pröfning och kännedom om förhållandena, icke blott sådana, som datera sig från i går, utan som sträcka sig genom en tidrymd af hundradetals år. En så lång erfarenhet måste emellertid tillerkännas ett ganska kraftigt vitsord och rätt afgörande betydelse, när det gäller att till sitt praktiska värde uppmäta den der »tänkbarheten», om hvilken Herr Justitieministern talade; och jag förmodar verkligen att den anförda invändningen icke kan tillerkännas mycken betydelse. Den tredje omständigheten är af en ännu mera underordnad vigt. Herr Justitieministern åberopar nemligen, att icke blott konsistorium, utan ock ett antal inom hufvudstadens anstälde prester förordad en förändring af pastor primarii-valet i den rigtning, som Kongl. Maj:t föreslagit. Hvad beträffar nämnda konsistorium, så instämmer jag till fullo i det yttrande, som en af dess ledamöter uttalat uti afgifven reservation. Han säger nemligen: »Jag kan icke heller undertrycka den fruktan, som jag hyser, att motivet till initiativet i fråga, då de, bland hvilka pastor primarius och ordföranden samt vice ordföranden skulle utses, tagit det sistnämnda, kunde missuppfattas», och hvad åter angår det förhållandet, att kauske t. o. m. flertalet af Stockholms stads presterskap opinerat i frågan, så kan man visserligen ifrågasätta, huruvida det varit lämpligt att detta presterskap i en fråga sådan som denna drifvit agitation; men huru än man häröfver må döma, kan dock, efter min uppfattning, i hvilket fall som helst någon synnerlig betydelse icke tillmätas den, och ännu mindre hade den i den Kongl. propositionen bort framställas såsom en omständighet, hvilken talade för regeringens förslag. Om man såsom ett skäl för ändring i nu gällande bestämmelser angående borgmästareval i hufvudstaden skulle åberopa att juristerne i Stockholms stad gått in till Kongl. Maj:t med begäran att de sjelfve eller något antal mera framstående personer bland dem skulle ega rätt att ensamme, med uteslutande af alla andra, välja borgmästare i staden, så betvivlar jag att man skolat anse denna framställning innebära något skäl för valrättens förändring.

Jag ber nu att få öfvergå till den omständighet, vid hvilken jag fäste uppmärksamhet i början af mitt anförande, nemligen frågans episkopala del. Derom behöfver jag väl knappast påminna,

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

*Om förslag till
förförordning,
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

att sättet för förrättande af biskopsval i vårt land icke är det bästa, och att man rätt länge varit öfverens om att detsamma borde förändras; både Kongl. Maj:t, Riksdagen och kyrkomötet torde kunna sägas i detta stycke varit eniga. I den äldre Vestgöotalagen finnes en bestämmelse, som visar, huru man i Sverige från början förrättat biskopsval. Der heter det nemligen: »När biskop skall tagas, då skall konungen tillspörja alla i landskapet boende, hvilken de vilja hafva; han skall bondeson vara, och skall konungen honom staf i hand sätta och guldring på fingret; sedan skall han i kyrka ledas och på biskopsstol sättas» etc. Denna valordning, som bevisar ganska mycket i fråga om svenska folkets fasthållande af sin af ålder egda sjelfständiga rätt äfven i kyrkliga angelägenheter, kunde dock icke så länge bestå i striden mot den kanoniska rätt, som framdrefs af den mäktiga katolska hierarkien. Påfven Innocentius IV öfverflyttade redan år 1250 denna rättighet från folket till domkapitlen. Det skulle icke vara lämpligt att vid detta tillfälle vidare följa gången af den utveckling, som ifrågavarande kyrkliga rätt haft i vårt land; jag vill endast påpeka, att då svenska folket under mera än sexhunderttrettio år väntat på att återfå sin gamla rätt att deltaga i biskopsval, så kan man väl svårligen anses gå för hastigt till väga, då man nu börjar tänka sig att tiden kunde vara inne att erhalla någon ändring i det nu bestående valsättet. Det omtalas af en kyrkohistorisk författare, att den ändring deraf, som på tolfhundratalet genomfördes, skedde »på svenska kleresiets tillskyndan» — och det är ju rätt eget att finna äfven det ändringsförslag, hvarom nu är fråga och hvilket också afser att vid val till en befattning af episkopal karakter beröfva församlingen dess hittills åtnjutna rätt, jemväl berott på kleresiets tillskyndan. För min del kan jag icke säga annat än att förevarande förslag, långt ifrån att, såsom Herr Justitieministern yttrade, vara enligt med tidens fordringar, tvärt om är ett högst reaktionärt förslag. Jag tror att man vid dess affattande icke så mycket, som man bort, har haft blicken öppen för tidens kraf. En allmän klagan genomgår de kyrkliga leden i vårt land deröfver, att det kyrkliga sinnet hos folket förminskats; man klagar öfver separatism och sekterism, öfver de många med kyrkorna täflande bönehusen, öfver missionsföreningar, öfver lekmannapredikanter o. s. v.; men man saknar blick för den röda tråd, som genomgår alla dessa rörelser, man märker icke hvad som ligger till grund för dem — eller behovet af och krafvet å *kyrklig sjelfstyrelse*. Detta sjelfstyrelsebegär, medvetet eller omedvetet, skall man i de flesta fall finna såsom en kraftig orsak till en mängd af dessa yttningar, hvilka, man må anse dem beklagliga eller glädjande, dock i hvarje fall äro faktiska och såsom sådana förtjenta af att moget öfvervägas och beaktas. För min del anser jag dem bestämdt mana till sådana ändringar i vår kyrkliga organisation, att denna medgifver en vidgad sjelfstyrelse inom lagbestämda gränser och således ock bereder utvägar för den verksamhetsdrift, som annars så lätt

blir okyrklig. Ett steg i sådan rigtning är dock långt ifrån det, hvilket här föreslagits. Det afser ingenting annat än att öfverflytta från lekmännen till presterskapet en rättighet, som de förre sedan uråldriga tider innehaft och icke missbrukat. Bör nu — och jag tror det — utvecklingen gå i *motsatt* rigtning, dömer jag också med allt skäl det föreliggande förslaget såsom *reaktionärt*, och jag har för min del icke kunnat underlåta att deremot inlägga en *gensaga*. Herr Talman! Jag yrkar bifall till Utskottets afstyrkande hemställan af det Kongl. förslaget.

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

Herr J. Johansson från Stockholm: Då jag icke anser denna fråga vara af så synnerligen vigtig natur för Kammaren i allmänhet som för Stockholmsrepresentanterne, så hade jag heller icke trott, att så synnerligen stora invändningar kunde göras mot Lag-Utskottets så väl affattade, afstyrkande utlåtande. Jag är derföre icke beredd att, såsom jag borde, bemöta den eller dem af Kammarens ledamöter, som tilläfsventyrs komma att hålla på den Kongl. propositionen. Men om jag också icke är det, så kan jag dock säga, att jag nog här i Kammaren ganska ofta hört Lag-Utskottet få vitsord om sig att icke handskas synnerligen mildt med enskilda motioner, men icke trodde jag ändå att detta Utskott skulle kunna tillvitats att utan grundliga skäl afstyrka Kongl. propositioner. Och de skäl Utskottet här anfört äro enligt mitt förmenande alla så giltiga och klara, att, Klara må se saken hur hon vill, så tycker jag dock, lika med Utskottet, att Nikolaus har rätt. Det skulle till och med varit fullt tillräckligt, om man användt endast två af de många skäl, som Utskottet åberopat, eller tillvaron af 1743 års Kongl. bref med tillagd bestämmelse om biskopens ja och samtycke. Dessa två föreskrifter ensamma omöjliggöra för Storkyrkoförsamlingen att välja kyrkoherde, som icke är kompetent att vara ordförande i konsistorium. Men Utskottet har vidare anfört, att under loppet af 250 år har församlingen endast en gång, och det för 140 år sedan, valt mindre väl. Detta hade dock ingen annan påföljd än att valet blef öfverklagadt och upphäfdt, hvadan ingen olycka inträffade. Vidare säger Utskottet, att af de 28 kyrkoherdar, som församlingen under denna långa tid haft, icke mindre än 16 blifvit biskopar och 3 erkebiskopar, hvilket visar att församlingen haft insigt och förmåga att välja dugande män. Min historik i denna fråga går icke så långt tillbaka. Den rör sig endast om de 11 sista kyrkoherdarne. Af dessa hafva en blifvit erkebiskop, en ordensbiskop och 5 biskopar, alla med vitsord om värdighet och kunskaper för sina olika befattningar. I Kongl. Maj:ts proposition heter det, att Storkyrkoförsamlingen nu mera icke intager någon synnerligen framstående ställning, och detta uttryck är understödt af 33 i Stockholm tjänstgörande prester. Jag vill nu icke så synnerligen högt skatta detta understöd af de 33 presterne, dels emedan det är något ensidigt och, så att säga, sökt, och dels emedan af fem kyrkoherdar, som

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

afgifvit skriften till Kongl. Maj:t, två reserverat sig. Sedan har tillkommit ännu en reservant, så god som två, ehuru hans röst i förevarande fall icke gälde något, nemligen erkebiskopen. Lägger man dertill Storkyrkoförsamlingen, som gerna vill behålla det gamla sättet, så lider det intet tvifvel, att dessa båda reservanter jemte erkebiskopen och församlingen skulle kunnat mot 33 Stockholmsprester ställa upp 66 andra; men de, som stodo på den sidan, funno det icke med sin värdighet förenligt att begagna sig af sådana medel.

(Forts.)

Hvad de två reservanterna angår, anföra de, att Storkyrkoförsamlingen vid val af kyrkoherde i främsta rummet ser på själavården. Men ty värr eller dess bättre, hvilket man vill, är detta ingalunda händelsen. Dessutom måste Storkyrkoförsamlingen lika så väl som hvarje annan församling vid val af kyrkoherde i första rummet fästa afseende vid de pastorala egenskaperna, och i Storkyrkoförsamlingen ser man nog på denna omständighet, då ju pastorälvärd väl behöfves. Att kyrkoherden dessutom bör hafva goda teologiska kunskaper, tager jag för gifvet. Har han dessa två egenskaper, bör han väl också kunna såsom ställföreträdare för erkebiskopen fungera såsom ordförande i Stockholms stads konsistorium. Hvad för öfrigt själavården besträffar, så har han ju sina komministrar till biträden och kan dessutom, om han sjelf saknar »utförsgåfvor», välja sig en duglig adjunkt. Dessutom kunna, med den frihet, som är rådande i våra dagar i kyrkliga förhållanden, äfven lekmän användas för själavården, hvilka ej äro att förakta.

Hvad nu angår rangen mellan de olika kyrkorna i hufvudstaden, om man ens kan tala om en mer eller mindre framstående ställning i detta fall, så må jag säga, att jag blir den siste, som fränkänner Storkyrkan första rangen i Stockholm. Icke nog med att den är äldst — och man bör ju hedra det gamla, då det icke förtjenar annat — utan den är äfven den största och den första, i hvilken evangelium, såsom det i våra dagar sker, har predikats. Vill man säga, att den församlingen står främst, som har de flesta medlemmarne, kan man häremot använda ett uttryck i motsatt anda, nemligen: »Hvar två eller tre äro församlade i mitt namn» etc. Och vill man påstå, att den främsta församlingen är den, som har de högsta och rikaste medlemmarne inom sig, så kan man härvid tillämpa satsen, att inför vår Herre äro vi alla små och fattiga. Må Storkyrkan därför framgent som hittills behålla sin ställning! Härigenom kränkes ingens rätt, men genom ett motsatt förhållande skulle Storkyrkoförsamlingen måhända finna sig smärtsamt berörd.

Jag har redan förut anfört, hurusom Storkyrkoförsamlingen valt ganska väl. Mången gång har församlingen till och med syftat väl högt. Hittills har den valt blott biskopsämnen, och skulle Utskottets afstyrkande förslag falla och Kongl. propositionen bifallas, så blefve väl äfven häraf med tiden en biskopsfråga. Jag må för min del säga, att om jag icke har annat skäl att önska biskopsambetenas indragning, så har jag åtminstone ett, nemligen att i så

fall skulle Storkyrkoförsamlingen få längre behålla sina kyrkoherdar än hittills varit händelsen.

Herr Talman! Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekenman: I trots af det ampla erkännande Lag-Utskottet fått af den siste värde talaren för sin motivering till afslag å Kongl. Maj:ts föreliggande proposition, vågar jag hysa en annan mening än Utskottet, en mening den jag ock tillkännagifvit genom att vid Utskottets betänkande foga min reservation. När betänkandet skulle justeras, åtnjöt jag emellertid med Kammarens begifvande ledighet från riksdagsgöromålen, och var derföre ej i tillfälle att skriftligen affatta min reservation. Jag ber derföre att nu få muntligen angifva min ställning till frågan.

I sitt till Kongl. Maj:ts afgifna yttrande i ämnet har Herr erkebiskopen yttrat: »Rätten för kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen att tillika vara pastor primarius eller »ordinarie præses» i Stockholms stads konsistorium grundar sig egentligen, såsom i den underdåniga skrifvelsen riktigt anmärkes, på Kongl. Förordningen den 11 Februari 1687. Den är dock i sjelfva verket vida äldre, ty långt förut betraktades denne kyrkoherde såsom det stockholmska presterskapets främste man och närmaste förman.» Ja, det är ju så. Af Chefen för Justitiedepartementet har redan framhållits, huru förhållandena på det kyrkliga området i Stockholm så småningom utvecklats sig. Kyrkoherden i Storkyrkoförsamlingen var den främste af Stockholms presterskap af den enkla anledningen, att denna församling var den största och mest ansedda. De öfriga församlingarna utvecklade sig småningom på malmarne, och från att i början endast hafva kapell erhöilo de under senare århundradena kyrkor med egna kyrkoherdar. Förhållandena hafva dock så småningom förändrats. Stockholms folkmängd, som på 1660-talet blott utgjorde 14,000 personer, uppgår nu till närmare 180,000, och Storkyrkoförsamlingen, som varit den största församlingen, är nu mera den minsta. Det kan således hafva stort skäl för sig, när Stockholms presterskap, hvilket man väl ej rimligen kan påstå i något afseende står under landsortens, framställer en önskan att blifva likställdt med detta vid utseendet af sin chef, som i väsentligt afseende innehar ungefär enahanda embetsälgganden som biskoparne i stiftet.

De skäl, som Lag-Utskottet anført mot detta förslag, äro till en del redan bemöta. Jag vill dock beträffande den ekonomiska delen eller det merberörda anslaget af 250 tunnor spanmål ytterligare anmärka, att man ej får föreställa sig, att detta anslag blifvit på administrativ väg utan vidare frånskildt den lön, som tillkommer kyrkoherden i Storkyrkan, utan skedde detta i sammanhang med löneregleringen för bemälda kyrkoherde. Vid denna lönereglering hafva helt säkert, oakadt jag ej haft tillgång till handlingarne och således med dem kan utreda sakerna, lag och författningar blifvit följda, och då har kyrkoherden blifvit hörd i frågan likasom för-

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

(Forts.)

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

samlingen, och på grund af de uppgifter, som säkerligen vid kyrkostämman aflemnats af kyrkoherden, hafva dessa 250 tunnor spannmål ej ingått i den till kyrkoherden reglerade lönen. Denna åtgärd på administrativ väg, hvarom så mycket talats, har således ej skett mot församlingens vetskap och vilja, utan för visso med dess goda minne, och jag vill tro, att församlingen ej har vidare något att skaffa med afgörandet i rättsligt afseende af denna fråga. Huru detta anslagsbelopp ursprungligen uppkommit, ser dessutom Kammarer af handlingarne, och jag tror, att deraf otvetydigt framgår, att detta skett för att upprätthålla presidiet i Stockholms stads konsistorium, men att det ej varit ett personligt anslag till Storkyrkoförsamlingens kyrkoherde. I motsatt fall skulle säkerligen berörda församling vid löneregleringen protesterat mot den dervid gjorda anordningen att fränskilja detta anslagsbelopp från kyrkoherdens lön.

Under debatten, som till en del varit ganska varm, har man syntns antaga, att man, genom bifall till det Kongl. förslaget, skulle göra Storkyrkoförsamlingen något för när; man har uppfattat detta förslag likasom en förnärmelse, såsom indragning af fri- och rättigheter, som vore Storkyrkoförsamlingen förunnade. Det är dock icke så. Jag har redan tagit mig friheten nämna, huru denne kyrkoherdes rätt att utöfva presidiet i stadskonsistoriet uppkom. Förhållandet reglerades närmare först genom förutnämnda Kongl. förordning af år 1687, hvarigenom bestämdes, att Storkyrkoförsamlingens kyrkoherde skulle vara pastor primarius. Det är ock något svårt att föreställa sig, huru den nu ifrågasatta förändrade anordningen skulle kunna menligt inverka på ifrågavarande församling. Denna får ju fortfarande utse sin kyrkoherde på det sätt, som dess långt före 1687 utfärdade privilegiibref bestämmer. Det är blott den rätt, som genom bestämmelsen af sistberörda år åtföljer kyrkoherden att vara präses i konsistorium, som skulle komma att upphöra, och huru detta skulle kunna menligt inverka på Storkyrkoförsamlingen och dess invånare, är rätt svårt att fatta. Lika svårt är det att förstå, huru den ekonomiska delen af saken skulle kunna vara till men för församlingen, ty kyrkoherdens lön är ju redan reglerad, och vare sig detta anslag af kronotionde indrages eller icke, så minskas eller ökas ej församlingens afgifter till det lönebelopp som Kongl. Maj:t efter myndigheternas hörande en gång bestämt för kyrkoherden. Nu har man emellertid talat om, att Storkyrkoförsamlingens rätt skulle blifva kränkt, att den föreslagna åtgärden skulle bära en reaktionär pregel. Detta är ett underligt tal, ty hela frågan är ju endast den, huruvida Stockholms stads prester skola, vid tillsättandet af sin förste chef, erhålla samma rättigheter, som presterne i stiftet på landet. Detta är frågan i sin enkelhet; och när Kongl. Maj:t framställt ett förslag att så ordna tillsättandet af denne chef, bör det hafva en helt annan benämning än en reaktionär åtgärd.

Jag tillåter mig derföre, på grund af de skäl jag nu anfört,

yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna proposition och afslag å Lag-Utskottets betänkande.

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

(Forts.)

Herr Blomberg: Ett par föregående talare hafva framhållit de formella oegentligheterna vid det nuvarande sättet att välja pastor primarius, och det är onekligen ganska oegentligt att en af Stockholms församlingar skall välja den, som skall företräda en biskops ställe i samtliga församlingarna. Men det torde å andra sidan vara en sund konservativ princip att, då fråga är att ändra det bestående, tillse, huruvida det nya är bättre, och derom hyser jag för min del, hvad detta förslag angår, stora tvifvel, tvifvel, hvilka egentligen äro byggda på paragraf 4 i Kongl. Maj:ts förslag. Enligt denna paragraf är det nemligen endast Stockholms kyrkoherdar, som äro valbare till pastor primariiefattningen. Stockholms presterskap skulle härigenom komma att intaga en helt annan ställning än presterskapet i stiftet för öfrigt. Ty då detta vid utseende af biskop har fritt val öfver hela riket, skulle Stockholms presterskap deremot vara inskränkt till endast ett fåtal personer, nio, tror jag, af hvilka dessutom ingen blifvit vald med särskild hänsyn till att kunna utöfva en biskops åligganden. Det vore verkligen också hårdt att pålägga Stockholms samtliga församlingar det tvånget att tillse, det vid kyrkoherdevalen lämpliga kandidater till pastorprimariiefattningen utsågos. Vid sådant förhållande skulle jag anse riktigast att låta förblifva vid det bestående. Den är visserligen icke fullt korrekt den valkorporation, vi nu ega, men man har deremot ett större antal kandidater att välja mellan, och har derigenom en större garanti för ett godt val än man skulle få genom det Kongl. förslaget.

På grund af dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyth: Herr Talman! Mine Herrar! Jag skall också bedja att för Kammaren få framlägga mina åsikter i denna fråga. Jag vill då först nämna, att hela förslaget icke tilltalar mig, först och främst därför, att det är konsistorium, som tagit initiativet i det samman. Det har också synts mig, att när man framställer ett sådant förslag, så borde ett verkligt behof af ändring i nuvarande förhållanden förefinnas. Men såsom vi i dag flere gånger hört framhållas, finnes icke något sådant behof, ty Storkyrkoförsamlingen har alltid på ett utmärkt sätt begagnat sin valrätt. Man kan visserligen tänka sig — och detta har äfven framhållits i erkebiskopens utlåtande — att Storkyrkoförsamlingen möjligen kan komma att missbruka denna rätt. Men, mine Herrar, skola vi ändra lagar och författningar och byta om institutioner blott därför, att de möjligen kunna komma att missbrukas, då är jag rädd för att vi måste ändra allt hvad vi hafva, ända från det första till det sista. Ser jag nu efter, hvarifrån initiativet till detta förslag egentligen utgått, så finner jag, att, enär af fem utaf konsistorii vid frågans af-

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

görande närvarande ledamöter, två varit af skiljaktig åsigt, det varit blott de trenne återstående ledamöterna, som varit det egentliga upphovet till förslaget, hvilket visserligen icke vinner derpå, att dessa ledamöter opinerat i en sak, genom hvars antagande de skulle komma i åtnjutande af en rättighet, som de nu icke ega. Jag vill icke ens tänka, att så aktade män, som dessa, skulle vid fattandet af sitt beslut hyst några äregiriga afsigter, men jag vill ännu en gång nämna, att den anmärkta omständigheten åtminstone icke för mig gjort förslaget på något sätt tilltalande.

Hvad vill man nu med detta förslag? Jo, man vill förändra pastorprimariibefattningen i Stockholm, som för närvarande närmast är att jemföra med en domprostbefattning, till ungefärlig likhet med en biskopstjenst. Jag vet icke egentligen hvartill detta skall tjena, då vi, såsom äfven under diskussionen yttrats, och äfven jag för min del anser, hafva biskopstjenster nog förut. Jag ber dessutom att mot den ärade talaren på vestgötabänken få anmärka, att det är en stor skilnad mellan det nu föreslagna sättet för tillsättning af pastor primarius och tillsättningen af biskopstjensterna i stiftet, i så måtto nemligen, att vid biskopsval stiftets prester kunna välja sina kandidater bland hela Sveriges presterskap och jemväl ibland dem, som icke äro prester, då man deremot vid val af pastor primarius skulle blifva inskränkt till kyrkoherdarne inom Stockholms stad, hvilka icke äro flere än omkring tio. Tager man nu i betraktande, att detta antal kan, till följd af tillfälliga ledigheter, blifva ytterligare inskränkt, och man dessutom vet, att några särskilda för skötandet af pastorprimariibefattningen nödiga egenskaper icke fordras för att blifva utnämnd till kyrkoherde i någon af Stockholms öfriga församlingar, så synes det föreliggande förslaget innebära ganska små garantier för ett godt val.

Mot sjelfva valsättet har jag dessutom att anmärka för det första, att det endast är lemnadt åt en del af Stockholms presterskap att välja och icke åt alla, för det andra, att man icke eger rätt att välja bland Stockholms alla prester, utan endast inom kyrkoherdarne klass, och för det tredje — och detta är det viktigaste — att församlingarna icke skulle erhålla någon kallelserätt åt sig bevarad, hvilket jag, i likhet med en talare på göteborgsbänken, anser vara mycket viktigt, då man i en sak sådan som ifrågavarande vill göra förbättringar. En annan oegentlighet i förslaget synes mig beaktansvärd. När man i § 1 gör den ordinarie chefsbefattningen i Stockholms stads konsistorium rörlig, bibehåller man nemligen i samma paragraf den andra platsen, hvars innehafvare i händelse af förfall för pastor primarius skall utöfva dennes befattning inom konsistorium, såsom fast, i det fallet, att den alltid skall intagas af den bland konsistoriets ledamöter, som enligt vedertagen ordning sitter främst i konsistorium.

Hvad slutligen angår lönefrågan, ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett missförhållande, som möjligen skulle kunna inträffa,

om kyrkoherden i S:t Klara församling skulle blifva utnämnd till pastor primarius i Stockholm, sedan detta förslag blifvit antaget. Han har nemligen för närvarande 67 tunnor kronotionde sig anslagna, derfor att han är vice præses i konsistorium. Under sådana förhållanden skulle det ju kunna hända, att, om han blef ordinarie ordförande, han kunde komma att på samma gång få uppbära begge lönerna, så väl den åt præses som den åt vice præses anslagna, ty det är att märka, att dessa 67 tunnorna icke kunna honom fråntagas, af det skäl, att de ingå i hans lön såsom pastor i S:t Klara och äro intagna i löneregleringen. Han skulle således kunna erhålla både de till pastor primarius anslagna 250 tunnorna spanmål och berörda 67 tunnor, hvilket är en oegentlighet, som väl borde varit anmärkt i förslaget.

Af dessa och flera andra skäl, som så väl i Utskottets betänkande som under diskussionen blifvit framhållna, ber jag att få yrka bifall till det af Utskottet framställda förslaget.

Herr Anders Persson: Jag skall börja med att förklara, att jag anser denna fråga vara af en jemförelsevis underordnad vikt, men jag har likväl icke kunnat dela den uppfattning, som gjort sig gällande hos Lag-Utskottets pluralitet, emedan jag anser, att detta förslag ur principiell synpunkt har något för mig tilltalande. Jag anser det nemligen kort och godt vara förnärmande för Stockholms Storkyrkoförsamling, att pastorprimariibefattningen är förenad med kyrkoherdebeställningen derstädes, förnärmande, säger jag, för Stockholms Storkyrkoförsamling i det hänseendet, att denna församling blifvit genom en sådan förening, i olikhet med andra församlingar, bunden i sitt fria val af själasörjare för sig. Jag anser det också vara förnärmande för Stockholms presterskap, att de, i olikhet mot andra prester inom landet, icke få deltaga i upprättandet af förslag, som afse att utse pastor primarius i Stockholm och chefen för dess presterskap.

Man har sagt, att detta förslag går i reaktionär riktning, i det hänseendet, att man derigenom skulle beröfva lekmän, hvilka nu hafva rättighet att deltaga i valet till pastor primarius, denna rättighet. I anledning deraf vill jag säga, att jag icke vet, hvarför lekmännen i Storkyrkoförsamlingen i Stockholm skola hafva mera rätt att deltaga i detta val än lekmännen i Stockholms andra församlingar.

Då Lag-Utskottets pluralitet, såsom skäl för sin Kongl. Maj:ts förslag afstyrkande hemställa, anført de i ämnet afgifna utlåtanden, i hvad de innefatta afstyrkande af bifall till Kongl. Maj:ts förslag, och de talare, som här uppträdt till försvar för Utskottets åtgärd, äfven åberopat dessa skäl såsom sina egna, skall jag å min sida bedja att få åberopa hvad erkebiskopen sagt i sitt yttrande öfver förslaget. Det utlåtande, han till Kongl. Maj:t ingifvit, går i en mer reaktionär riktning än detta af Kongl. Maj:t framlagda förslag.

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.

(Forts.)

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

Erkebiskopen hemställer på sidan 21 i Lag-Utskottets betänkande, efter det att han medgifvit, att bestämmelserna i 1743 års Kongl. bref blifvit genom särskilda Kongl. resolutioner annullerade och således icke kunna anses fortfarande gällande, och efter det han yttrat, att han anser detta förslag vara en obehöflig nyhet i vår kyrkoförfattning, att »Kongl. Majestät behagade utfärda en sådan efter nuvarande tidsförhållanden lämpad förklaring öfver de ord i privilegii-brevet den 10 Mars 1636, som uppenbarligen åsyfta en nödvändig inskränkning i Storkyrkoförsamlingens valfrihet, att genom samma förklaring önskvärd trygghet må vinnas mot ett missbruk, som låter andra än behörigen 'qualificerade personer' komma under omröstning vid nämnda församlings kyrkoherdeval». 1743 års bref är medgifvet innehålla ganska stora inskränkningar i den församlingen uttryckligen lemnade rätt att välja pastor. Enligt privilegii-brevet hade nemligen Stockholms Storkyrkoförsamling blott att presentera trenne personer, men deras kvalifikationer voro icke närmare bestämda. Först i 1743 års bref stadgades, att dessa personer skulle vara teologie professorer, domprostar, kyrkoherdar vid de större församlingarna här i Stockholm samt i städerna och på landet, som jemte andra nödiga egenskaper äfven varit vande vid konsistoriale sysslor. Här se herrarne tydligt, att försök till inskränkning i församlingens rätt varit ganska starkt i fråga; och jag tror berörda stadgande vara mera reaktionärt än det förslag Kongl. Maj:t nu framställt.

Tiden är emellertid redan långt framskriden, och då jag dessutom för tillfället befinner mig i den olyckliga belägenhet att vara något svag till helsan, skall jag nu icke upptaga till bemötande de anmärkningar, som blifvit framställda med afseende på aflöningsförhållandena, utan slutar med den anhållan, att Kammaren måtte skänka sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Sjöberg: Då jag nu, ehuru naturligtvis mycket ogerna, vågar uppträda mot Kongl. Maj:ts nådiga förslag i ämnet, gör jag det icke därför, att Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet icke fäst vederbörlig uppmärksamhet på den omständigheten, att Storkyrkoförsamlingen intager en traditionel och särskild värdighet inom landet. Det talas nemligen i Utskottets utlåtande om, att kungliga stolar äro i Storkyrkan upprättade och på statens bekostnad underhållna, samt att der hållas riksdagspredikningar vid riksmötes början och slut. Jag har icke heller med hänsyn till det der talet om riksdagspredikningar någon förkärlek för presterskapet inom Storkyrkoförsamlingen af det skäl, att, så långt min erfarenhet sträcker sig tillbaka, det icke haft sig företrädesvis angeläget att, vare sig vid riksdags början eller — hvad måhända varit ännu viktigare — vid dess slut, gifva oss den uppbyggelse, vi så väl behöfva. Men då i alla fall en förändring nu blifvit ifrågasatt, gör jag mig i detta så väl som i andra fall den frågan: föreligger här en verklig eller absolut nödvändighet till förändrings vidtagande?

Här har redan framhållits af flere talare den omständigheten — jag skall icke missbruka Kammararens tid med att närmare utveckla den, — att vid sammanträde af fem kyrkohedar i Stockholms konsistorium var det endast tre som beslöto den underdåniga framställning, som ju föranledt Kongl. Maj:ts nu förevarande förslag, medan de tvenne öfrige åter reserverade sig mot detta beslut. Hade nu erkebiskopen, hvilken är konsistoriets ordinarie ordförande, varit närvarande vid detta tillfälle, hade denna underdåniga framställning aldrig kommit till Kongl. Maj:t, ty såsom vi sett, är erkebiskopen mot förslaget. Lägges nu härtill, hvad som nyss i Första Kammararen offentligt yttrades, att erkebiskopen icke ens blifvit underrättad om tiden för detta sammanträde, så må väl medgifvas, att det förefaller besynnerligt, att denna fråga kunnat komma fram, och att man, ehuru pluraliteten inom konsistorium var så knapp, att det blott var en enda rösts öfvervigt för beslutet, icke kunnat uppskjuta detta ärendes behandling till dess svenska kyrkans primas fått tillfälle att i sjelfva konsistoriet uttala sin mening. Denna omständighet är en betänkelig sak, och den är så mycket mera anmärkningsvärd, som derpå nu grundar sig regeringens förslag till en liten ändring af en enda paragraf i den nuvarande s. k. förordningen angående rättegång i domkapiteln, en författning, mine herrar, som med de till densamma hörande mångahanda tillägg och förklaringar otvifvelaktigt tarfvar en genomgående revision. Detta har också för några år sedan äfven i denna Kammarare blifvit framhållet, och borde, efter hvad mig synes, utgjort ett särskildt skäl för Kongl. Maj:ts regering att icke nu framkomma med detta i och för sig sjelft ganska obetydliga förslag. Det har sagts och lärt icke kunna bestridas, att Storkyrkoförsamlingen aldrig missbrukat den förmån densamma nu eger; bevis därför saknas ju icke heller. Nu kan man väl säga, att missbruk möjligen kunna komma att ega rum, men i så fall borde korrektivet deremot varit bättre än det nu framlagda lagförslaget. Hvad skulle det också betyda, om förslaget i nu varande tidpunkt blefve upphöjdt till lag? Utom den lediga kyrkoherdebeställningen i Storkyrkoförsamlingen är en dylik befattning för närvarande ledig inom Ladugårdslands församling, och kyrkoherden i en af de södra församlingarna är af ålder och sjukdom så bruten, att han icke kan sköta sin tjenst. Valet skulle således vara inskränkt till det fåtal kyrkoherdar, som för närvarande finnes i Stockholm; och är det större borgen för att ett val skall blifva bättre, derigenom att antalet valbare i möjligaste mån inskränkes?

Hvad beträffar den särskildt framhållna frågan om lokal för konsistoriets sammanträden, är icke heller denna utan en viss vikt, äfven om den må anses underordnad. Det är nemligen icke förhållandet, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet anförde, att det är något öfverflöd på tjenliga arbetslokaler här i hufvudstaden. Tvärt om är det ganska stor brist på sådana, hvarföre och

Om förslag till förordning ang. tillsättning af pastor primarius i Stockholm.
(Forts.)

Om förslag till icke få af härvarande myndigheter blifvit inrymda i enskilda hus.
 förordning Hvad vidare angår frågan om det statsanslag, som hittills utgått
 ang. tillsätt- till pastor i Storkyrkoförsamlingen i hans egenskap af præses i Stock-
 ning af pastor holms konsistorium, torde det icke vara alldeles klart, på grund af
 primarius i den utredning, som hittills lemnats, att detta anslag ovilkorligen
 Stockholm. kan disponeras på det sätt, Kongl. Maj:t antagit, utan jag förestäl-
 (Forts.) ler mig, att Storkyrkoförsamlingen på goda skäl skulle kunna

derom väcka en rättegång, hvars utgång åtminstone torde vara nå-
 got tvifvel underkastad. Det är i öfrigt äfven af vigt, att den nu
 förevarande frågan kommer till ett slut ju förr dess hellre. Stor-
 kyrkoförsamlingens nuvarande kyrkoherde skall, såsom utnämnd
 biskop, frånträda sin befattning vid nästkommande April månads
 slut, och man bör icke uppskjuta längre tid med att få samma be-
 ställning återbesatt. Den har till följd af de tilldragelser, hvarom
 vi nu talat, stått obesatt redan allt för länge.

Tiden är redan långt framskriden, och jag skall icke uppehålla
 den ärade Kammaren med något längre anförande. Men jag lägger
 synnerlig vigt uppå och fasthåller vid hvad af en föregående talare
 också blifvit yttradt, nemligen att detta förslag snarare är att anse
 såsom gående i reaktionär riktning, då, såsom Utskottet också an-
 märker, det föreslagna valsättet icke innebär något inrymande åt
 lekmanneelementet; och jag upprepar, att det efter min uppfattning
 icke föreligger något afgörande skäl för att vidtaga den af Kongl.
 Maj:t nu ifrågasatta oväsentliga ändring i den allt igenom föräldrade
 förordningen om rättegång i domkapiteln. Jag yrkar bifall till
 Utskottets hemställan.

Herr vice Talmannen C. Ifvarsson: Jag skulle helst hafva
 sett, att vi helt och hållet sluppit ifrån afhandlandet af en fråga,
 som angår Stockholms stad alldeles enskildt, men då jag nu icke
 desto mindre är tvungen att deltaga i frågans afgörande, kan det
 icke vara ur vägen att jag säger min mening. I visst afseende må
 det väl anses sakna betydelse hvilket beslut denna Kammare fattar
 i ämnet, då, efter hvad jag hört, frågan redan fallit genom Första
 Kammarens afslag å den Kongl. propositionen, men i ett annat
 hänseende har likväl äfven denna Kammares uttalande sin betydelse,
 nemligen i fråga, huruvida regeringens förslag är så olämpligt, att
 det förtjenar att förkastas af båda Kamrarna. Jag föreställer mig,
 att hvar och en, som opartiskt begrundar förslaget, skall finna, att
 detsamma icke är sämre, än att det bör vinna något understöd.
 Jag skulle helst hafva sett, att Lag-Utskottet hade kommit i till-
 fälle att taga frågan under förnyad ompröfning, och att Utskottet,
 sedan frågan blifvit dit återremitterad, byggande på den grund Kongl.
 Maj:ts proposition innehåller, underkastat förslagets detaljer en när-
 mare granskning. Men då, såsom sagt, Första Kammaren redan
 afslagit Kongl. Maj:ts proposition, vore en återremiss naturligtvis
 ändamålslös. Här gäller sålunda en opinionsyttring, huruvida rege-

ringen i denna fråga icke finner understöd i någondera Kammaren. Jag tror för min del icke, att regeringens förslag förtjenar så behandlas. att det afslås af båda Kamrarne, och därför hemställer jag, att denna Kammare måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Jag upprepar, att, då frågan redan är fallen, Kammarens beslut icke eger annan betydelse än i af mig nu nämnda hänseende, och hemställer ännu en gång, att reservanternes från denna Kammare inom Utskottet mening såsom principiellt riktig må vinna Kammarens understöd.

*Om förslag till
förordning
ang. tillsätt-
ning af pastor
primarius i
Stockholm.*

(Forts.)

Häruти instämde Herr *J. Andersson* i Häckenäs.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, för så vidt de afsågo den under föredragning varande 1:sta paragrafen, biföll Kammaren Utskottets hemställan, hvadan nämnda paragraf blifvit af Kammaren förkastad.

Herr Sjöberg begärde då ordet och yttrade: Sedan nu den 1:sta paragrafen af Kongl. Maj:ts förevarande nådiga förslag blifvit afslagen, och de följande paragraferna sålunda icke vidare ega någon betydelse, tillåter jag mig hemställa, att dessa paragrafer icke må uppläsas, utan på sin höjd deras nummer angifvas, hvarigenom ändock någon liten besparing af tid vinnes.

Derefter föredrogos de öfriga delarne af förordningsförslaget på det sätt Herr Sjöberg föreslagit; och som Kammaren jemväl i afseende å dessa delar biföll Utskottets hemställan, hade alltså det föreliggande förordningsförslaget i sin helhet af Kammaren förkastats.

§ 10.

Herr C. A. Larsson anmälde en motion, afseende skrifvelse till Kongl. Maj:t om åtgärder för åstadkommande af fullständig öfversigt i fråga om löner och pensioner.

Denna motion bordlades, sedan derå tecknats ordningsnummern 100.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från indragna militieboställena Götala N:is 1 och 2 i Skaraborgs län samt Lilla Ökna N:o 2 och Båraryd Östergård N:o 2 i Jönköpings län; samt

Första Kammarens Protokollsutdrag N:o 72, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtanden:

N:o 2, i anledning af väckt motion angående inskränkande af rättigheten att sälja vin och maldrycker; och

N:o 3, angående aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om anbringande af elektrisk belysning i Kongl. biblioteket.

Dessa ärenden skulle å den föredragningslista, som komme att upprättas för nästa sammanträde, sättas framför de ännu oafgjorda ärenden, som redan blifvit två gånger bordlagda.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>C. Magni</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 12 Mars,
» <i>A. Svensson</i> i Lösen	» 14 » » » 12 »
» <i>L. Anderson</i> i Vall	» 14 » » » 12 »
» <i>G. Sälling</i>	» 14 » » » 14 »
» <i>O. Månsson</i>	» 14 » » » 16 »
» <i>J. Jonasson</i> i Rassebygd	» 14 » » » 17 »
» <i>P. Näsman</i>	» 14 » » » 17 »
» <i>J. Anderson</i> i Tenhult	» 14 » » » 17 »
» <i>A. Weckman</i>	» 6 » » » 19 »
» <i>M. Arhusiander</i>	» 12 » » » 20 »
» <i>J. Marcuson</i>	» 14 » » » 21 »
och Herr <i>J. Andersson</i> i Knarrevik	» 14 » » » 21 »

§ 13.

Justerades protokollsutdrag; och åtskildes derefter Kammarrens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.